

dr hab. Marek Rembierz, prof. UŚ
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Recenzja pracy doktorskiej: „Pes v procesu vzdělávání. (Možnosti a omezení na prvním stupni základní školy v ČR)” (Wrocław 2021).

Autorka rozprawy: mgr Šárka Honová

Promotor rozprawy: prof. dr hab. Bogusław Śliwerski, dr h.c. multi

Decyzją Rady Akademickiej Dolnośląskiej Szkoły Wyższej otrzymałem w celu sporządzenia recenzji rozprawę doktorską „Pes v procesu vzdělávání. (Možnosti a omezení na prvním stupni základní školy v ČR)”, której autorką jest mgr Šárka Honová. Rozprawa przygotowana została pod kierunkiem prof. dra hab. Bogusława Śliwerskiego, dr h.c. multi.

Dociekania przedstawione w recenzowanej rozprawie doktorskiej zaświadczać o dużym doświadczeniu (profesjonalizmie) Autorki w zakresie rozpatrywanej przez nią problematyce. W rozprawie wyraźnie uwidacznia się wysokiej klasy kompetencja i refleksyjność. Na uznanie zasługuje wnikliwość badań i analiz – także mających ostrze krytyczne – dotyczących podejmowanych ze znanstwem zagadnień.

„Wy nie wiecie, a ja wiem / Jak rozmawiać trzeba z psem / Bo poznałem język psi...” – chciałoby się nieco nietypowo rozpocząć recenzję, przywołując tekst adresowany do dzieci, znany m.in. z „Akademii Pana Kleksa”. W czasie lektury rozprawy doktorskiej powracały mi na myśl słowa „ja wiem / Jak rozmawiać trzeba z psem / Bo poznałem język psi”, bowiem badania i analizy wykazują głęboką znajomość tego, „jak rozmawiać trzeba z psem”, aby osiągać pożądane efekty terapeutyczne i edukacyjne, a także – co niemniej ważne – jakich – należycie udokumentowanych i rozpatrywanych w rozprawie – błędów należy unikać, aby wykorzystując psa nie pozorować jedynie działań terapeutycznych i edukacyjnych, czy wręcz z powodu źle pomyślanej obecności psa nie powodować negatywnych skutków, odmiennych od deklarowanych. Autorka umiejętnie i refleksyjnie posługuje się „wewnętrznym językiem” terapii oraz odpowiedniego przygotowywania psa do podjęcia aktywności terapeutycznej.

Praca doktorska „Pes v procesu vzdělávání. (Možnosti a omezení na prvním stupni základní školy v ČR)” wpisuje się w wezwanie, aby „myśleć jak pedagog”, wezwanie, które konsekwentnie formułuje i realizuje jej promotor profesor Bogusław Śliwerski. Ta praca

doktorska napisana pod jego kierunkiem jest także dobrym przykładem rozwijania rzetelnego namysłu pedagogicznego nad wielorakimi działaniami i sytuacjami edukacyjnymi, nad tym, co wydarza się w edukacji szkolnej i zwłaszcza wczesnoszkolnej, a co nie zawsze jest dostrzegane, poddawane systematycznej obserwacji i pogłębionej refleksji. Rozprawa mająca swe ostrze krytyczne, diagnozująca i wytykająca (również powtarzające się) błędy, jest przykładem przełamywaniem różnorodnych spetryfikowanych schematów myślenia i działania, które nie sprzyjają właściwie prowadzonej – szeroko pojętej – aktywności edukacyjnej i terapeutycznej.

Zamierzeniem badawczym podjętym i realizowanym w przedłożonej do recenzji rozprawie doktorskiej, na co wskazuje jej tytuł „Pes v procesu vzdělávání. (Možnosti a omezení na prvním stupni základní školy v ČR)”, jest – prowadzone z punktu widzenia zainteresowań badawczych pedagogiki – rozpoznanie różnych sposobów wykorzystania psa w działaniach terapeutycznych i edukacyjnych w edukacji szkolnej i zwłaszcza wczesnoszkolnej. Jak najbardziej aktualne i warte podjęcia z punktu widzenia pedagogiki są kwestie – nierzadko zalecanych, promowanych i praktykowanych – działań terapeutycznych i edukacyjnych z udziałem zwierząt, m.in. z udziałem psa. Zasadny i trafny jest zamysł badawczy wyrażony w dobrze dobranym tytule rozprawy. Autorka poprawnie posługuje się – odpowiednio dobranymi – metodami badawczymi, które uprzednio kompetentnie omawia.

W pracy nawiązuje się – także krytycznie, wykazując słabości i niedostatki – do czeskiej koncepcji i praktyk dotyczących podjętej problematyki, które w rozbudowanej – pogłębionej erudycyjnie – postaci ukazują się na tle porównawczym koncepcji i praktyk w innych krajach. Rozprawa zawiera w sobie interesujące studium komparatystyczne różnych podejść do wykorzystania psa w działaniach terapeutycznych i edukacyjnych (włącznie z regulacjami prawnymi i zaleceniami etycznymi, deontycznymi). Słusznie rozbudowane tło porównawcze inspiruje i zachęca, aby kontynuować podobnie ukierunkowane badania także w Polsce.

Struktura recenzowanej pracy doktorskiej jest poprawna. Autorka wypracowała przejrzystą systematyzację rozpatrywanej problematyki. Zaproponowano właściwy układ trzech dopełniających się w treści rozdziałów, wewnątrznie podzielonych na trafnie sformułowane podpunkty, co dobrze porządkuje wywód i ułatwia śledzenie dociekań. W zakończeniu zreferowano uzyskane wyniki i wnioski.

Autorka w oparciu o przytaczaną i analizowaną literaturę przedmiotu proponuje – warte wyeksponowania – wielostronne podejście do problematyki terapii z udziałem psa: „Ve světle takto nahlíženého vývoje, se pokusíme téma etiky a welfare konfrontovat s mezinárodními názory vědců z více oborů. V teorii totiž téma práv a práce zvířat v souvislosti s edukací

zasahuje například do oblasti filozofie, etiky, pedagogiky, práva, ale i do antrozoologie, ekologie, neurobiologie nebo veterinární medicíny... Na vztah člověka ke zvířatům, na práva zvířat asistujících odborníkům v pomáhajících profesích nebo při edukaci a výzkumu ve školách tak existuje skutečně mnoho a často krajně vyhrcovaných názorů” (s. 74).

Analizując przeprowadzone badania zwrócono uwagę, że nie tylko pies jest „szkolnym pupilem”, ale niektóre dzieci jak i niektórzy nauczyciele boją się kontaktu z psem. Podkreślono, że takie – powtarzające się – sytuacje wymagają również należytego ich uwzględnienia i przemyślenia, a nie marginalizowania lub pomijania. Ten strach przed psem blokuje – nawet mimo odpowiedniego przygotowania – współpracę ze zwierzęciem, którego obecność może wówczas okazać się stresorem zdecydowanie negatywnym. Sytuacja, gdy do klasy szkolnej wkracza – w ramach prezentacji – policja z psem tropiącym, może nie przynieść deklarowanych (pozytywnych) skutków, bowiem okazuje się, iż nie wspomaga to należyte zamierzonego przebiegu działań edukacyjnych, ale – przeciwnie – wywołuje w uczestnikach działań edukacyjnych różnego typu negatywne odczucia.

Podsumowując, za walory recenzowanej rozprawy doktorskiej uznać należy:

- odpowiedni dobór poznawczo interesującej i aktualnej problematyki badawczej, jaką stanowią działania terapeutyczne i edukacyjne z udziałem psa;
- należy podkreślić, że dokonano trafnego wyboru aktualnej problematyki tak w wymiarze dociekań teoretycznych jak również aktualnej problematyki w wymiarze praktyki kształtowania pożądanego przebiegu działań terapeutycznych i edukacyjnych z udziałem psa;
- oparto się na odpowiednio dobranym i rozbudowanym materiale źródłowym oraz na dobrze wyselekcjonowanej i reprezentatywnej literaturze przedmiotu;
- analizy wskazanej w tytule i właściwie podjętej w pracy problematyki – analizy mające także dobrze udokumentowany wymiar krytyczny – pozwalają lepiej zrozumieć pożądaną i niepożądaną rolę psa w działaniach terapeutycznych i edukacyjnych;
- dokonano trafnej i samodzielnej systematyzacji rozpatrywanej problematyki pedagogicznej dotyczącej działań terapeutycznych i edukacyjnych z udziałem psa;
- przedstawiono w pracy pogłębioną, wielostronną i interesującą oraz poprawną warsztatowo (poprawną metodologicznie) analizę badanej problematyki, wchodząc przy tym w dyskusję z innymi podejściami badawczymi (co świadczy też o dojrzałości naukowej);
- zaproponowano własne koncepcje działań terapeutycznych i edukacyjnych z udziałem psa, w pomysłowym i przemyślany sposób sięgając przy tym po możliwości jakie dają techniki informatyczne (forma wirtualna), także uwzględniając obecną sytuację epidemiczną; wykazano

się ważną umiejętnością odpowiedniego pedagogicznego reagowania na nieprzewidziane nowe wyzwania (rzec można, iż wykazano się „wyobraźnią pedagogiczną” – podobnie jak mówi się o „wyobraźni socjologicznej”);

- oraz – co ważne – dokonano wyprowadzenia własnych, wartościowych poznawczo i interesujących pedagogicznie wniosków, także zaleceń praktycznych dotyczących kształtowania kompetencji w pracy z psem, które w usystematyzowanej postaci przedstawiono w zakończeniu.

Wniosek o wyróżnienie. Na podstawie wskazanych walorów recenzowanej rozprawy doktorskiej wnioskuję o wyróżnienie rozprawy.

Konkluzja. Praca doktorska „Pes v procesu vzdělávání. (Možnosti a omezení na prvním stupni základní školy v ČR)”, którą napisała mgr Šárka Honová, spełnia ustawowe wymagania stawiane wobec prac doktorskich i może być przedmiotem dalszego procedowania w kolejnych etapach obrony pracy doktorskiej.

Marek Rembierz